

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2021 m. liepos 1 d.¹

Byla C-638/19 P

**Europos Komisija
prieš**

**European Food SA,
Starmill SRL,
Multipack SRL,
Scandic Distilleries SA,
Ioan Micula,
Viorel Micula,
European Drinks SA,
Rieni Drinks SA,
Transilvania General Import-Export SRL,
West Leasing SRL, anksčiau – West Leasing International SRL**

„Apeliacinis skundas – Valstybės pagalba – Arbitražas – Pagalba, kurią sudaro tam tikriems ekonominės veiklos vykdytojams arbitražo teismo paskirtas žalos atlyginimas – Dvišalė investicijų sutartis – Sąjungos teisės taikymas“

I. Įžanga

1. Dėl Sąjungos teisės ir investicinio arbitražo teisės sudėtingo ryšio kilo daug klausimų, kuriems atsakyti nepakako Sprendimo *Achmea*². Taigi šioje byloje, puikiai atspindinčioje šį konfliktišką santykį, Teisingumo Teismui suteikiama gera galimybė, priminus logiką, kuria grindžiamas šis sprendimas, dar labiau patikslinti principus, taikomus sprendžiant klausimą dėl arbitražo procesų, grindžiamų dviejų valstybių narių sudarytomis dvišalėmis investicijų sutartimis, suderinamumo su Sąjungos teise, būtent vykstant arbitražo procesui, pradėtam pagal dvišalę investicijų sutartį, sudarytą dviejų valstybių narių iki valstybės, kuri yra viena iš arbitražo proceso šalių, įstojimo į Europos Sąjungą.

2. Ši byla, kurioje susikerta investicinis arbitražas ir valstybės pagalbos teisė, taip pat suteikia galimybę išnagrinėti klausimą dėl Komisijos kompetencijos pagal SESV 107 ir 108 straipsnius apimties tokiomis aplinkybėmis.

¹ Originalo kalba: prancūzų.

² 2018 m. kovo 6 d. sprendimas (C-284/16, toliau – Sprendimas *Achmea*, EU:C:2018:158).

3. Apeliaciniu skundu Europos Komisija prašo panaikinti 2019 m. birželio 18 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *European Food SA ir kt. / Komisija* (T-624/15, T-694/15 ir T-704/15, toliau – skundžiamas sprendimas, EU:T:2019:423), kuriuo panaikintas 2015 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas (ES) 2015/1470 dėl valstybės pagalbos SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), kurią įgyvendino Rumunija – 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo teismo sprendimas *Micula prieš Rumuniją* (OL L 232, 2015, p. 43, toliau – ginčijamas sprendimas).

II. Teisinis pagrindas

A. ICSID konvencija

4. 1965 m. kovo 18 d. pasirašytos Konvencijos dėl valstybių ir kitų valstybių piliečių ginčų investicijų srityje sprendimo (toliau – ICSID konvencija), Rumunijai įsigaliojusios 1975 m. spalio 12 d., 53 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Sprendimas ginčo šalims yra privalomas ir negali būti skundžiamas ar peržiūrimas jokia kita tvarka, išskyrus šioje Konvencijoje nustatytąją. Šalys laikosi sprendimo sąlygų ir jas vykdo <...>“

5. ICSID konvencijos 54 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Kiekviena Susitariančioji Valstybė pripažįsta, kad vadovaujantis šia Konvencija priimtas sprendimas yra jai privalomas, ir užtikrina sprendime nustatytų turtinių prievolių įvykdymą savo teritorijoje taip, kaip užtikrina savo teismų galutinių sprendimų vykdymą <...>“

B. 1995 m. susitarimas

6. 1995 m. vasario 1 d. įsigaliojusios Europos sutarties, įsteigiančios Bendrijos bei jų valstybių narių ir Rumunijos Respublikos asociaciją³ (toliau – 1995 m. susitarimas), 64 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Tai, kas nurodyta toliau, prieštarauja tinkamam Susitarimo funkcionavimui, jeigu gali turėti įtakos Bendrijos ir Rumunijos tarpusavio prekybai:

<...>

iii) bet kokia viešoji pagalba, kuri iškraipo arba gali iškraipyti konkurenciją, sudarydama palankesnes sąlygas tam tikroms įmonėms arba tam tikrų prekių gamybai.

2. Bet kokie veiksmai, prieštaraujantys šiam straipsniui, vertinami remiantis kriterijais, išplaukiančiais iš [SESV 101, 102 ir 107 straipsnių] taisyklių taikymo.“

7. Pagal 1995 m. susitarimo 69 ir 71 straipsnius Rumunija įpareigojama nacionalinės teisės aktus suderinti su *acquis communautaire*.

³ OL L 357, 1994, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 59 t., p. 3.

C. DIS

8. 2002 m. gegužės 29 d. Švedijos Karalystės vyriausybės ir Rumunijos vyriausybės sudaryta dvišalė investicijų sutartis dėl investicijų skatinimo ir abipusės apsaugos (toliau – DIS) įsigaliojo 2003 m. liepos 1 d., jos 2 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Kiekviena susitariančioji šalis visada užtikrina teisingą ir sąžiningą požiūrį į kitos susitariančiosios šalies investuotojų investicijas ir savavališkomis ar diskriminacinėmis priemonėmis netrukdo šiems investuotojams administruoti, valdyti, tęsti, naudoti investicijas, jomis naudotis arba jas nutraukti.“

9. DIS 7 straipsnyje numatyta, kad investuotojų ir sutartį pasirašiusių šalių ginčus sprendžia, be kita ko, arbitražinis teismas, kuriojamas ICSID.

D. Stojimo sutartis ir stojimo aktas

10. Pagal 2005 m. balandžio 25 d. pasirašytą Sutartį dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo į Europos Sąjungą⁴ Rumunija įstojo į Sąjungą 2007 m. sausio 1 d.

11. Akto dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (toliau – Stojimo aktas)⁵ 2 straipsnyje nurodyta:

„Nuo įstojimo dienos pirminių Sutarčių ir prieš įstojimą <...> institucijų <...> priimtų aktų nuostatos <...> Rumunijai yra privalomos ir [šioje valstybėje] taikomos tose Sutartyse ir šiame Akte nustatytais sąlygomis.“

12. Stojimo akto V priedo 2 skyriuje „Konkurencijos politika“ išdėstytos tokios nuostatos:

„1. Šios pagalbos schemos ir individuali pagalba, taikyta naujosiose valstybėse narėse iki įstojimo dienos ir toliau taikoma po tos dienos, nuo įstojimo dienos laikoma esama pagalba pagal [SESV] [108 straipsnio] 1 dalį:

a) pagalbos priemonės, taikytos iki 1994 m. gruodžio 10 d.;

b) pagalbos priemonės, išvardytos šio priedo priedėlyje;

c) pagalbos priemonės, kurias naujosios valstybės narės valstybės pagalbos kontrolės institucija įvertino ir pripažino atitinkančiomis *acquis* iki įstojimo dienos, ir dėl kurių Komisija pagal 2 punkte nustatytą procedūrą nepareiškė prieštaravimo, rimtai abejodama priemonės suderinamumu su [vidaus] rinka.

⁴ Belgijos Karalystės, Čekijos Respublikos, Danijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Estijos Respublikos, Graikijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Airijos, Italijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Nyderlandų Karalystės, Austrijos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Portugalijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Slovakijos Respublikos, Suomijos Respublikos, Švedijos Karalystės, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (Europos Sąjungos valstybių narių) ir Bulgarijos Respublikos bei Rumunijos sutartis dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos įstojimo į Europos Sąjungą (OL L 157, 2005, p. 11).

⁵ OL L 157, 2005, p. 203.

Visos po įstojimo dienos toliau taikomos priemonės, kurios yra valstybės pagalba ir kurios neatitinka pirm[a] išdėstytų sąlygų, taikant [SESV 108] straipsnio 3 dalį nuo įstojimo dienos laikomos nauja pagalba.

<...>

5. Rumunijos atžvilgiu 1 dalies c punktas pagalbos priemonėms, kurias Rumunijos valstybės pagalbos kontrolės institucija įvertino po šios dienos, taikomas tik tada, kai Komisija, remdamasi nuolatine Rumunijos per stojimo derybas priimtų išipareigojimų kontrole, nustato, kad Rumunijos valstybės pagalbos vykdymas iki įstojimo pasiekė patenkinamą lygį. Laikoma, kad patenkinamas lygis pasiektas tik tada, kai Rumunija įrodo, kad visoms Rumunijoje suteiktoms pagalbos priemonėms buvo nuosekliai taikoma visapusiška ir tinkama valstybės pagalbos kontrolė, įskaitant visapusiškai ir teisingai pagrįstų Rumunijos valstybės pagalbos kontrolės institucijos sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą, tiksliai įvertinus kiekvienos priemonės valstybės pagalbos pobūdį ir teisingai taikant suderinamumo kriterijus.

Rimtai abejojama priemonės suderinamumu su bendrąja rinka, Komisija gali pareikšti prieštaravimą dėl bet kokios pagalbos priemonės, suteiktos iki įstojimo – nuo 2004 m. rugsėjo 1 d. iki dienos, nurodytos pirm[a] minėtame Komisijos sprendime, kuriuo nustatoma, kad vykdymas pasiekė patenkinamą lygį. Toks Komisijos sprendimas pareikšti prieštaravimą dėl priemonės laikomas sprendimu pradėti formalaus tyrimo procesą, kaip numatyta Reglamente (EB) Nr. 659/1999⁶. Jei toks sprendimas priimamas iki įstojimo dienos, jis įsigalioja tik įstojimo dieną.

Jei pradėjus formalaus tyrimo procesą Komisija priima neigiamą sprendimą, ji nusprendžia, kad Rumunija turi imtis visų reikiamų priemonių veiksmingai susigrąžinti pagalbą iš jos gavėjo. Susigrąžintina pagalba apima palūkanas taikant tinkamą normą, nustatytą pagal Reglamentą (EB) Nr. 794/2004⁷, mokėtinas nuo tos pačios dienos.“

III. Ginčo aplinkybės ir ginčijamas sprendimas

13. Ginčo aplinkybės buvo išdėstytos skundžiamo sprendimo 1–42 punktuose ir šios bylos tikslais jas galima apibendrinti taip, kaip nurodyta toliau.

14. 1998 m. spalio 2 d. Rumunijos institucijos priėmė Nepaprastąjį vyriausybės potvarkį Nr. 24/1998 (toliau – NVP Nr. 24), juo tam tikriems nepalankioje padėtyje esančių regionų investuotojams, gavusiems nuolatinio investuotojo pažymėjimus, skyrė tam tikras paskatas, tarp kurių paminėtinos lengvatos, kaip antai atleidimas nuo importo muitų ir pridėtinės vertės mokesčio už mašinas, grąžinamosios muitų išmokos už žaliavas ir atleidimas nuo pelno mokesčio, kol atitinkama zona laikoma nepalankioje padėtyje esančiu regionu.

15. 1999 m. kovo 25 d. sprendimu Rumunijos vyriausybė paskelbė, kad nuo 1999 m. balandžio 1 d. Bihoro apskrities Štėjaus-Nučeto kasybos regionas 10 metų bus laikomas esančiu nepalankioje padėtyje.

⁶ 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamentas, nustatantis išsamias [SESV 108] straipsnio taikymo taisykles (OL L 83, 1999, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339).

⁷ 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas, įgyvendinantis Reglamentą Nr. 659/1999 (OL L 140, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 4 t., p. 3).

16. Siekdama laikytis 1995 m. susitarime numatytos suderinimo pareigos Rumunija 1999 m. priėmė Įstatymą Nr. 143/1999 dėl valstybės pagalbos; jis įsigaliojo 2000 m. sausio 1 d. Šiame įstatyme, kuriame pateikta tokia pati valstybės pagalbos apibrėžtis, kaip numatyta 1995 m. susitarimo 64 straipsnyje ir dabartiniame SESV 107 straipsnyje, *Consiliul Concurenței* (Konkurencijos taryba, Rumunija) buvo paskirta už valstybės pagalbos priežiūrą atsakinga nacionaline institucija, kompetentinga įvertinti valstybės pagalbos, kurią įmonėms suteikė Rumunija, suderinamumą.
17. 2000 m. gegužės 15 d. Konkurencijos taryba priėmė Sprendimą Nr. 244/2000, jame nustatė, kad įvairios pagal NVP Nr. 24 priimtą paskatos laikytinos valstybės pagalba, todėl turi būti panaikintos.
18. 2000 m. liepos 1 d. Nepaprastuoju vyriausybės potvarkiu Nr. 75/2000 iš dalies pakeistas NVP Nr. 24 (toliau kartu – NVP).
19. Konkurencijos taryba *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas, Rumunija) pateiktame ieškinyje ginčijo aplinkybę, kad, nepaisant Nepaprastuoju vyriausybės potvarkio Nr. 75/2000 priėmimo, jos Sprendimas Nr. 244/2000 įgyvendintas nebuvo. Šis ieškinytis atmestas 2001 m. sausio 26 d. sprendimu ir šį sprendimą 2002 m. vasario 19 d. sprendimu patvirtino *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Aukščiausiasis kasacinis ir teisingumo teismas, Rumunija).
20. Ieškovai pirmojoje instancijoje Ioan ir Viorel Micula yra Rumunijoje gyvenantys Švedijos piliečiai, kuriems priklauso kontrolinis *European Food and Drinks Group* akcijų paketas; ši bendrovė Štėjaus-Nučeto regione (Bihoro apskritis, Rumunija) užsiima maisto ir gėrimų gamyba. Bendrovės *European Food SA*, *Starmill SRL*, *Multipack SRL*, *Scandic Distilleries SA*, *European Drinks SA*, *Rieni Drinks SA*, *Transilvania General Import-Export SRL* ir *West Leasing SRL* (anksčiau – *West Leasing International SRL*), kurios pačios yra ieškovės pirmojoje instancijoje, priklauso bendrovei *European Food and Drinks Group*.
21. Remdamosi nuolatinio investuotojo sertifikatais, kuriuos *European Food* gavo 2000 m. birželio 1 d., o *Starmill* ir *Multipack* – 2002 m. gegužės 17 d., šios bendrovės Štėjaus-Nučeto kasybos regione ėmėsi investicijų.
22. 2000 m. vasario mėn. Rumunija pradėjo derybas dėl stojimo į Sąjungą. Per šias derybas Sąjunga 2001 m. lapkričio 21 d. bendrojoje pozicijoje pažymėjo, kad Rumunijoje „yra keletas vykdomų ir naujų nesuderinamos pagalbos schemų, kurios nebuvo suderintos su *acquis*, įskaitant [NVP] numatytas lengvatas“.
23. 2004 m. rugpjūčio 26 d. nurodžiusi, kad „[s]iekiant laikytis Bendrijos nuostatose dėl valstybės pagalbos numatytų kriterijų ir užbaigti derybas dėl 6 skyriaus (Konkurencijos politika), [buvo] būtina pašalinti visas nacionalinės teisės aktuose numatytas valstybės pagalbos formas, [kurios buvo nesuderinamos] su tos srities Bendrijos *acquis*“, Rumunija panaikino visas pagal NVP nustatytas paskatas, išskyrus pelno mokesčio lengvatą. Šis panaikinimas įsigaliojo 2005 m. vasario 22 d.
24. 2007 m. sausio 1 d. Rumunija įstojo į Sąjungą.

25. 2005 m. liepos 28 d. penki ieškovai pirmojoje instancijoje, t. y. Ioan ir Viorel Micula, *European Food, Starmill* ir *Multipack* (toliau – ieškovai arbitražinio nagrinėjimo procese), paprašė pagal DIS 7 straipsnį sudaryti arbitražo teismą, kad būtų atlyginta dėl NVP numatytų paskatų panaikinimo padaryta žala.
26. 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo sprendime (toliau – arbitražo sprendimas) arbitražo teismas priėjo prie išvados, kad panaikinusį NVP numatytas paskatas Rumunija neužtikrino sąžiningų ir teisingų sąlygų investicijoms, ir įpareigojo Rumuniją atlyginti ieškovams arbitražinio nagrinėjimo procese žalą, siekiančią 791 882 452 Rumunijos lėjų (RON) (apie 178 milijonų eurų).
27. 2014 m. sausio 31 d. Komisijos tarnybos informavo Rumunijos valdžios institucijas, kad arbitražo sprendimo įgyvendinimas arba vykdymas būtų laikomas nauja pagalba, ir apie ją reikėtų pranešti Komisijai.
28. 2014 m. vasario 20 d. Rumunijos valdžios institucijos informavo Komisijos tarnybas, kad sumokėjo dalį žalos atlyginimo, kurį arbitražo teismas priteisė ieškovams arbitražinio nagrinėjimo procese, užskaitydama *European Food* mokestinę skolą Rumunijos valdžios institucijoms.
29. 2014 m. gegužės 26 d. Komisija priėmė sprendimą C(2014) 3192 pagal Reglamento Nr. 659/1999 11 straipsnio 1 dalį įpareigoti Rumuniją nedelsiant sustabdyti visus veiksmus, kuriais galėtų būtų įgyvendintas arba įvykdytas arbitražo sprendimas, motyvuodama tuo, kad tokie veiksmai veikiausiai yra neteisėta valstybės pagalba, kol Komisija priims galutinį sprendimą dėl šios priemonės suderinamumo su vidaus rinka.
30. 2014 m. spalio 1 d. raštu Komisija pranešė Rumunijai, kad nusprendė pradėti SESV 108 straipsnio 2 dalyje nurodytą oficialią tyrimo procedūrą dėl Rumunijos 2014 m. pradžioje iš dalies įvykdyto arbitražo sprendimo ir dėl tolesnio jo įgyvendinimo arba vykdymo.
31. Pasak Rumunijos valdžios institucijų, arbitražo sprendimas visiškai įgyvendintas.
32. 2015 m. kovo 30 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, kad arbitražo teismo priteistos kompensacijos bendram ekonominiam vienetui, kurį sudaro Ioan ir Viorel Micula, *European Food, Starmill, Multipack, Scandic Distilleries, European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export* ir *West Leasing*, mokėjimas pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį yra su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba ir turi būti susigrąžinta.

IV. Procesas Bendrajame Teisme ir skundžiamas sprendimas

33. Atitinkamai 2015 m. lapkričio 6, 30 ir 28 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo ieškovų *European Food, Starmill, Multipack* ir *Scandic Distilleries* byloje T-624/15, Ioan Micula byloje T-694/15 ir Viorel Micula bei *European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export* ir *West Leasing* byloje T-704/15 ieškinius dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo. Bendrasis Teismas leido Ispanijos Karalystei ir Vengrijai įstoti į bylą palaikyti Komisijos reikalavimų. Pagal procedūros reglamento 68 straipsnį Bendrasis Teismas sujungė šias tris bylas, kad būtų priimtas sprendimas, kuriuo užbaigiamas procesas.
34. Kiekvienam ieškiniui pirmojoje instancijoje pagrįsti ieškovai pateikė aštuonis pagrindus, kai kuriuos jų sudaro kelios dalys.

35. Skundžiamu sprendimu Bendrasis Teismas, pirma, pagrįstomis pripažino bylose T-624/15 ir T-694/15 pateiktą antrojo pagrindo pirmą dalį ir byloje T-704/15 pateiktą pirmojo pagrindo pirmą dalį, grindžiamas Komisijos kompetencijos nebuvimu ir Sąjungos teisės netaikymu iki Rumunijos įstojimo susiklosčiusiai situacijai. Šiuo klausimu to sprendimo 59–93 punktuose Bendrasis Teismas nusprendė, kad priimdama ginčijamą sprendimą Komisija atgaline data naudojosi įgaliojimais, jai suteiktais pagal SESV 108 straipsnį ir Reglamentą Nr. 659/1999, kiek tai susiję su aplinkybėmis, susiklosčiusiomis iki šio įstojimo, ir kad dėl šios priežasties aptariamoms priemonėms Komisija negalėjo kvalifikuoti kaip valstybės pagalbos, kai ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

36. Antra, Bendrasis Teismas pagrįsta pripažino bylose T-624/15 ir T-694/15 pateiktą antrojo pagrindo antrąją dalį ir byloje T-704/15 pateikto antrojo pagrindo pirmą dalį, grindžiamas klaidingu „naudos“ ir „pagalbos“, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį, kvalifikavimu arbitražo sprendime. Šiuo klausimu skundžiamo sprendimo 94–111 punktuose Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijamas sprendimas yra neteisėtas tiek, kiek jame arbitražo teismo priteistas žalos atlyginimas, kuriuo siekta kompensuoti už žalą, kilusią dėl mokestinių paskatų atšaukimo, bent jau už laikotarpį iki Sąjungos teisės įsigaliojimo Rumunijoje, kvalifikuojamas kaip „nauda“ ir „pagalba“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

37. Taigi Bendrasis Teismas panaikino visą ginčijamą sprendimą, nenagrinėdamas kitų šių pagrindų dalių ir kitų pagrindų.

V. Procesas Teisingumo Teisme ir šalių pateikti reikalavimai

38. Apeliaciniame skunde Komisija, palaikoma Lenkijos Respublikos, Teisingumo Teismo prašo:

- panaikinti skundžiamą sprendimą,
- atmesti byloje T-704/15 pateiktas pirmojo pagrindo pirmą dalį ir antrojo pagrindo pirmą dalį ir bylose T-624/15 ir T-694/15 pateiktas antrojo pagrindo pirmą ir antrą dalis,
- grąžinti sujungtas bylas T-624/15, T-694/15 ir T-704/15 nagrinėti Bendrajam Teismui ir
- atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą.

39. Ispanijos Karalystė savo atsiliepime į apeliacinį skundą Teisingumo Teismo prašo:

- patenkinti apeliacinį skundą, panaikinti skundžiamą sprendimą ir atmesti ieškinį pirmojoje instancijoje kaip nepriimtina ir
- nepatenkinus pirmojo reikalavimo, patenkinti apeliacinį skundą, panaikinti skundžiamą sprendimą ir atmesti ieškinį pirmojoje instancijoje kaip nepagrįstą.

40. *European Food, Starmill, Multipack* ir *Scandic Distilleries* ir Ioan Micula (toliau – *European Food* ir kt. Teisingumo Teismo prašo:

- atmesti apeliacinį skundą,
- nepatenkinus pirmojo reikalavimo, panaikinti ginčijamą sprendimą,

- nepatenkinus ir šio reikalavimo, grąžinti bylas nagrinėti Bendrajam Teismui ir
- nurodyti Komisijai ir į bylą įstojusioms šalims padengti savo bylinėjimosi išlaidas ir *European Food* ir kt. bylinėjimosi išlaidas pirmojoje instancijoje ir apeliacinėje instancijoje.

41. *Viorel Micula, European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export ir West Leasing* (toliau – *Viorel Micula* ir kt.) Teisingumo Teismo prašo:

- atmesti apeliacinį skundą,
- nepatenkinus pirmojo reikalavimo, pagrįsta pripažinti byloje T-704/15 pirmojoje instancijoje pateiktą antrąjį pagrindą ir dėl šios priežasties panaikinti ginčijamą sprendimą,
- nepatenkinus ir šio reikalavimo, grąžinti bylas nagrinėti Bendrajam Teismui,
- nurodyti Komisijai padengti savo bylinėjimosi išlaidas ir *Viorel Micula* ir kt. bylinėjimosi išlaidas pirmojoje ir apeliacinėje instancijose ir
- nurodyti Vengrijai ir Ispanijos Karalystei padengti savo bylinėjimosi išlaidas pirmojoje ir apeliacinėje instancijose.

42. Priešpriešiniame apeliaciniame skunde Ispanijos Karalystė, palaikoma Lenkijos Respublikos, Teisingumo Teismo prašo:

- panaikinti skundžiamą sprendimą,
- kaip nepriimtina atmesti ieškinį pirmojoje instancijoje ir
- priteisti iš *European Food* ir kt. ir *Viorel Micula* ir kt. bylinėjimosi išlaidas.

43. Komisija prašo patenkinti priešpriešinį apeliacinį skundą.

44. *European Food* ir kt. ir *Viorel Micula* ir kt. prašo atmesti priešpriešinį apeliacinį skundą ir nurodyti Ispanijos Karalystei, Komisijai ir į bylą įstojusioms šalims padengti savo bylinėjimosi išlaidas, susijusias su priešpriešiniu apeliaciniu skundu, taip pat priteisti iš Ispanijos Karalystės nagrinėjant priešpriešinį apeliacinį skundą *European Food* ir kt. ir *Viorel Micula* ir kt. patirtas bylinėjimosi išlaidas.

45. Komisija, Ispanijos Karalystė, Lenkijos Respublika, *European Food ir kt.* ir *Viorel Micula* ir kt. pateikė Teisingumo Teismui rašytines pastabas dėl apeliacinio skundo ir priešpriešinio apeliacinio skundo.

46. 2021 m. balandžio 20 d. teismo posėdyje buvo išklausti Komisijos, Vokietijos Federacinės Respublikos, Ispanijos Karalystės, Latvijos Respublikos, Lenkijos Respublikos, *European Food* ir kt. bei *Viorel Micula* ir kt. atstovai.

VI. Analizė

47. Analizę pradėsiu nagrinėdamas priešpriešinį apeliacinį skundą, susijusį su ES vidaus DIS grindžiamų arbitražo procesų suderinamumu su Sąjungos teise, kuris, jeigu būtų patenkintas, lemtų ieškinio pirmojoje instancijoje nepriimtinumą. Kadangi, mano nuomone, priešpriešiniam apeliaciniam skundui pagrįsti nurodytus pagrindus reikėtų atmesti, šią analizę tęsiu nagrinėdamas pagrindinį apeliacinį skundą, kuris susijęs su Komisijos kompetencijos klausimu valstybės pagalbos teisės srityje valstybės įstojimo į Sąjungą kontekste.

A. Dėl priešpriešinio apeliacinio skundo

48. Priešpriešiniu apeliaciniu skundu Ispanijos Karalystė, šiuo klausimu palaikoma Komisijos ir Lenkijos Respublikos jų rašytinėse pastabose, teigia, kad, remiantis Sprendime *Achmea* Teisingumo Teismo suformuluotais principais, nagrinėjamu arbitražo procesu ir po jo priimtu arbitražo sprendimu pažeidžiamas tarpusavio pasitikėjimo principas ir keliamas pavojus Sąjungos teisės autonomijai. Darytina išvada, kad ieškovai pirmojoje instancijoje neturėjo jokio teisėto suinteresuotumo pareikšti ieškinį, nes jie prašė panaikinti ginčijamą sprendimą, kad būtų įvykdytas ESS 19 straipsniui ir SESV 267 ir 344 straipsniams prieštaraujantis arbitražo sprendimas.

1. Dėl priešpriešinio apeliacinio skundo priimtimumo

49. *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. tvirtina, kad Ispanijos Karalystės pateiktas priešpriešinis apeliacinis skundas yra nepriimtinas.

50. Pirma, Ispanijos Karalystė neturi teisės dalyvauti procese kaip kita apeliacinio proceso šalis, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 172 straipsnį, taigi ji negali šiame procese dalyvauti kaip priešpriešinį apeliacinį skundą pateikusi šalis.

51. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. dar 2020 m. kovo 17 d. raštais prašė Teisingumo Teismo, kad Ispanijos Karalystei nebūtų leista dalyvauti šiame procese kaip vienai iš jo šalių, nes ši valstybė narė neįrodė suinteresuotumo, kad apeliacinis skundas būtų patenkintas arba atmestas, kaip tai suprantama pagal procedūros reglamento 172 straipsnį. 2020 m. kovo 29 d. raštu Teisingumo Teismo kanceliarija, vykdydama Teisingumo Teismo pirmininko sprendimą, priimtą išklausius teisėją pranešėją ir generalinį advokatą, informavo šalis, kad jų prašymas atmetamas, motyvuojant iš esmės tuo, kad Ispanijos Karalystė, kuriai kaip valstybei narei leista įstoti į bylą pirmojoje instancijoje pagal Teisingumo Teismo statuto 40 straipsnį, savaime yra suinteresuota, kad apeliacinis skundas būtų patenkintas arba atmestas.

52. Iš tiesų, viena vertus, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad Bendrojo Teismo sprendimo atmesti jam pateiktus reikalavimus pakanka, kad bylos šalis įrodytų suinteresuotumą, kad apeliacinis skundas būtų patenkintas arba atmestas⁸. Atsižvelgiant į tai, kad Ispanijos Karalystė Bendrojo Teismo prašė atmesti ieškovų pirmojoje instancijoje ieškinius, ši valstybė tikrai yra suinteresuota, kad apeliacinis skundas būtų patenkintas arba atmestas, kaip tai suprantama pagal procedūros reglamento 172 straipsnį.

⁸ Žr. 2018 m. birželio 14 d. Sprendimą *Makhlouf / Taryba* (C-458/17 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2018:441, 32 punktą).

53. Kita vertus, bet kuriuo atveju pagal Teisingumo Teismo statuto 40 straipsnio pirmą pastraipą ir 56 straipsnio trečią pastraipą valstybėms narėms suteikiamas „privilegiuotųjų ieškovų“ statusas, kuriuo remdamosi jos neprivalo pagrįsti suinteresuotumo, kad galėtų Sąjungos teismams pateikti apeliacinį skundą, taigi, *a fortiori* – priešpriešinį apeliacinį skundą⁹.

54. Antra, pagal procedūros reglamento 178 straipsnio 3 dalį priešpriešinį apeliacinį skundą yra nepriimtinas tiek, kiek, pirma, jame tik pakartoti tie patys argumentai, kuriuos Ispanijos Karalystė teikė atsiliepime į pagrindinį apeliacinį skundą, arba pateikiama nuoroda į jame nurodytus argumentus, ir, antra, priešpriešiniu apeliaciniu skundu siekiama išplėsti ginčo dalyką.

55. Reikia pripažinti, kad šios valstybės argumentai, pateikti priešpriešiniame apeliaciniame skunde ir atsiliepime į apeliacinį skundą, yra panašūs. Vis dėlto reikia pabrėžti, kad priešpriešiniame apeliaciniame skunde Ispanijos Karalystė ginčija Bendrajame Teisme pareikšto ieškinio priimtinumą. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją jis privalo, jei reikia – *ex officio*, nuspręsti dėl ieškinio pirmojoje instancijoje nepriimtumu grindžiamų pagrindų¹⁰.

56. Taigi, net ir darant prielaidą, kad tarp Ispanijos Karalystės atsiliepimo į apeliacinį skundą ir priešpriešinio apeliacinio skundo yra sutapimų, Teisingumo Teismas privalo *ex officio* nagrinėti klausimą dėl priimtumo, nes dėl jo gali kilti diskusijų, jeigu bus pritarta šios valstybės narės, šiuo klausimu palaikomos Komisijos, Vokietijos Federacinės Respublikos, Latvijos Respublikos ir Lenkijos Respublikos, argumentams.

57. Šiomis aplinkybėmis manau, kad bet kuriuo atveju reikia išnagrinėti įvairius priešpriešiniame apeliaciniame skunde pateiktus argumentus, kuriais Ispanijos Karalystė siekia įrodyti ieškinių pirmojoje instancijoje nepriimtumą.

2. Dėl priešpriešinio apeliacinio skundo esmės

58. Pagrindui, susijusiam su aptariamam arbitražo proceso nesuderinamumu su Sąjungos teise, kuris lemtų Bendrajam Teismui pateikto ieškinio dėl panaikinimo nepriimtumą, pagrįsti Ispanijos Karalystė pateikia tris argumentus.

59. Reikia pripažinti, kad man kyla abejonių dėl aptariamo arbitražo proceso nesuderinamumo poveikio *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. suinteresuotumui pareikšti ieškinį ir Bendrajam Teismui pateikto ieškinio priimtinumui¹¹. Vis dėlto, kaip įrodysiu toliau, arbitražo sprendimo nesuderinamumu su Sąjungos teise grindžiamą argumentą reikia atmesti, todėl nereikia nagrinėti klausimo dėl jo poveikio ieškovų padėčiai.

60. Priešpriešinio apeliacinio skundo analizę pradėsiu nagrinėdamas pirmus du Ispanijos Karalystės pateiktus argumentus, kuriais iš esmės teigiama, kad aptariamam arbitražo procesui taikomi Sprendime *Achmea* Teisingumo Teismo nustatyti principai ir tokiam taikymui sąlygas sudarė Rumunijos įstojimas į Sąjungą.

⁹ 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *Prancūzija / People's Mojahedin Organization of Iran* (C-27/09 P, EU:C:2011:853, 45 punktą). Taip pat žr. M. Wathelet, J. Wildemeersch, „Contentieux européen“, Larcier, 2014, p. 488.

¹⁰ Žr. 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas *Bayerische Motoren Werke ir Freistaat Sachsen / Komisija* (C-654/17 P, EU:C:2019:634, 44 punktą).

¹¹ Visų pirma iš ginčijamo sprendimo ir skundžiamo sprendimo matyti, kad arbitražo sprendimas buvo įvykdytas ir kad ginčijamame sprendime nurodyta pagalba buvo pervesta *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. Atsižvelgiant į tai, kad, mano nuomone, iš paties jau įvykdyto arbitražo sprendimo nesuderinamumo nekyla pareigos ieškovams grąžinti kompensaciją, ginčijamo sprendimo panaikinimas tikrai turėtų poveikį jų padėčiai, nes šis sprendimas nustato, ar jie gali išsaugoti Rumunijos pervestas lėšas.

61. Šią analizę tęsiu nagrinėdamas priešpriešinio apeliacinio skundo pirmojo pagrindo paskutinį argumentą, kuris skiriasi nuo ES vidaus DIS problematikos ir yra susijęs su valstybių narių ir trečiųjų valstybių ginčų sprendimo mechanizmo suderinamumu su Sąjungos teisės sistema.

a) Sprendimo „Achmea“ taikymo sritis, kiek tai susiję su pagal DIS, sudarytą dviejų valstybių narių iki valstybės, kuri yra viena iš arbitražo proceso šalių, įstojimo į Europos Sąjungą, pradėtu ir šio įstojimo metu neužbaigtu arbitražo procesu

62. Ispanijos Karalystė, Komisija, Vokietijos Federacinė Respublika, Latvijos Respublika ir Lenkijos Respublika teigia, kad, atsižvelgiant į Sprendime *Achmea* Teisingumo Teismo suformuluotus principus, aptariamasis arbitražo procesas yra nesuderinamas su Sąjungos teise.

63. Pirma, šios šalys tvirtina, kad nuo Rumunijos įstojimo į Sąjungą dienos aptariamasis arbitražo procesas turi būti laikomas ES vidaus arbitražu.

64. Antra, arbitražo teismas, sudarytas pagal DIS, kuri saisto Švedijos Karalystę ir Rumuniją, turi aiškinti arba taikyti Sąjungos teisę, konkrečiai – 1995 m. susitarimą. Iš Sprendimo *Achmea* matyti, kad pagal Sąjungos teisę draudžiamas dviejų valstybių narių pasirašytoje DIS numatytas ginčų sprendimo mechanizmas, pagal kurį arbitražo teismas, kuris nepriklauso Sąjungos teismų sistemai ir kuriam netaikoma valstybės narės teismo kontrolė, galėtų aiškinti arba taikyti Sąjungos teisę.

65. Taigi nuo Rumunijos įstojimo į Sąjungą dienos aptariamam arbitražo procesui pažeidžiami SESV 267 ir 344 straipsniai.

1) „Achmea“ jurisprudencijos taikymas „ratione temporis“

66. Noriai pritariu Ispanijos Karalystės ir Komisijos nuomonei, kad Sąjungos teisė, taigi, ir Sprendime *Achmea* suformuota jurisprudencija, Rumunijai taikoma nuo jos įstojimo momento¹².

i) Sąjungos teisės taikymas nuo įstojimo

67. Manau, kad tokio Sąjungos teisės taikymo nuo Rumunijos įstojimo į Sąjungą pasekmė yra aiški. Visi arbitražo procesai, pagal DIS, kuri sieja Rumuniją ir kitą valstybę narę, pradėti *po* Rumunijos įstojimo į Sąjungą, yra nesuderinami su Sąjungos teise. Iš Sąjungos teisės viršenybės principo matyti, kad nuo šio įstojimo arbitražo teismas, sukurtas pagal Rumunijos ir kitos valstybės narės sudarytą DIS, neturi jurisdikcijos ir jokie arbitražo procesai nebegali būti pradėti pagal ES vidaus DIS¹³.

68. Vis dėlto, mano nuomone, toks sprendimas, kiek jis susijęs su arbitražo procesais, pradėtais *iki* Rumunijos įstojimo į Sąjungą ir vis dar neužbaigtais įstojimo dieną, yra abejotini, todėl reikia išnagrinėti, kiek iš Sprendimo *Achmea* kildinami principai taikomi šioms situacijoms.

¹² Stojimo akto 2 straipsnis. Šiuo klausimu taip pat žr. L. Malferrari „Protection des investissements intra-UE post Achmea et post avis CETA: entre (faux) mythes et (dures) réalités“, A. Berramdane ir M. Trochu „Union européenne et protection des investissements“, Bruylant, 2021, p. 63.

¹³ Šiuo klausimu žr. mano išvadą byloje *Komstroy* (C-741/19, EU:C:2021:164, 69 punktą).

ii) Tiesioginis Sprendimo „Achmea“ principų taikymas būsimiems iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padariniams

69. Siekdamas pagrįsti Sprendime *Achmea* suformuotos jurisprudencijos taikymą tokiais atvejais Ispanijos Karalystė ir Komisija remiasi Sąjungos teisės tiesioginiu taikymu būsimoms iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padariniams¹⁴.

70. Toks principas negali būti nugincytas¹⁵. Iš jurisprudencijos labai aiškiai matyti, kad „remiantis visuotinai pripažįstamu principu įstatymo nuostatą keičiantys įstatymai, išskyrus juose nustatytus išimties atvejus, taikomi būsimiems situacijų, atsiradusių galiojant ankstesniam teisės aktui, padariniams“¹⁶; tuo remiantis taip pat darytina išvada, kad Sąjungos teisė „laikytina taikytina nedelsiant ir saistančia [valstybę narę] nuo jos įstojimo datos, todėl ji galioja būsimiems iki šios naujos valstybės narės įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padariniams“¹⁷.

71. Be to, tiesa, kad sąvoką „būsimi situacijų, atsiradusių galiojant ankstesniam teisės aktui, padariniai“ Teisingumo Teismas aiškina plačiai¹⁸. Jis daugelį kartų minėjo „situacij[as], susiklosčiusi[as] prieš priimant naujas taisykles, tačiau vis dar galinči[as] keistis“¹⁹, taip parodydamas, kad žodžių „būsimi padariniai“ reikšmė yra plati. Be to, Teisingumo Teismas aiškiai pripažino, kad nagrinėjant iki valstybės narės įstojimo į Sąjungą padarytos žalos kompensacijos, sumokėtos po įstojimo į Sąjungą, kuria siekiama atlyginti už žalą padarinius likusiam nukentėjusiojo gyvenimui, suderinamumo su Sąjungos teise klausimą, Sąjungos teisė taikoma nedelsiant²⁰.

72. Atsižvelgdamas į šią jurisprudenciją ir, priešingai, nei mano *European Food* ir kt. ir *Viorel Micula* ir kt., esu tos nuomonės, kad aptariamo arbitražo proceso, pradėto dėl iki įstojimo į Sąjungą Rumunijos priimto ginčijamo akto, tęsimas po įstojimo yra pakankamas būsimų iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padarinių įrodymas²¹.

73. Taigi manau, kad Sąjungos teisė, taigi, ir Sprendime *Achmea* suformuota jurisprudencija, taikoma *ratione temporis* nagrinėjamam arbitražo procesui, kuris pagal DIS, saistančią Rumuniją ir kitą valstybę narę, pradėtas iki įstojimo į Sąjungą ir vis dar neužbaigtas to įstojimo momentu.

¹⁴ Šiuo klausimu žr. S. L. Kalėda „Przejście prawa wspólnotowego przez nowe państwo członkowskie. Zagadnienia przejściowe i międzyczasowe“, Varšuva, 2003, p. 127–192.

¹⁵ Dėl Teisingumo Teismo išaiškinto Sąjungos teisės taikymo nedelsiant principo taikymo žr. L. Blatière „L’applicabilité temporelle du droit de l’Union européenne“, *CREAM*, 2018, p. 152–167.

¹⁶ 1978 m. vasario 15 d. Sprendimas *Bauche ir Delquignies* (96/77, EU:C:1978:26, 48 punktas) ir 2002 m. vasario 7 d. Sprendimas *Kauer* (C-28/00, EU:C:2002:82, 20 punktas). Taip pat žr. 2020 m. kovo 26 d. Sprendimą *Hungeod ir kt.* (C-496/18 ir C-497/18, EU:C:2020:240, 94 punktas).

¹⁷ 1997 m. spalio 2 d. Sprendimas *Saldanha ir MTS* (C-122/96, EU:C:1997:458, 14 punktas).

¹⁸ Išsamią analizę dėl Teisingumo Teismo plačiai aiškinamos tebesamų situacijų sąvokos žr. L. Blatière, ten. pat., p. 148–152.

¹⁹ 1997 m. liepos 17 d. Sprendimas *Affish* (C-183/95, EU:C:1997:373, 57 punktas) ir 2006 m. birželio 22 d. Sprendimas *Belgija ir Forum 187 / Komisija* (C-182/03 ir C-217/03, EU:C:2006:416, 148 punktas).

²⁰ 2014 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas *X* (C-318/13, EU:C:2014:2133, 21–24 punktai). Šiuo klausimu taip pat žr. 2007 m. birželio 14 d. Sprendimą *Telefónica O2 Czech Republic* (C-64/06, EU:C:2007:348, 21 punktas).

²¹ Šiuo klausimu žr. S. L. Kalėda, ten pat, p. 183: „Tam tikrų aktų padarinius reglamentuojančios [Sąjungos teisės] nuostatos jų įsigaliojimo momentu nedelsiant taikomos tebesitęsiantiems padariniams – pavyzdžiui, jos taikomos pažeidimams, kurie, nors ir yra kildinami iš ankstesnių įvykių, įsigaliojimo momentu tebevyksta“. (Originali versija lenkų kalba: „przepisy [prawa Unii] regulujące skutki pewnych czynności są natychmiast stosowane w stosunku do skutków trwających w momencie ich wejścia w życie – np. przechwytyjąc naruszenie nadal trwające w dniu wejścia w życie, chociaż wynikające ze zdarzeń dawnych.“)

74. Vis dėlto manau, kad vien principo, pagal kurį Sąjungos teisė nedelsiant taikoma būsimiems iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padariniams, nepakanka, kad būtų išspręstas klausimas dėl arbitražo proceso, pagal ES vidaus DIS pradėto iki valstybės, kuri yra arbitražo proceso šalis, įstojimo į Sąjungą, suderinamumo su Sąjungos teise.

75. Iš tiesų tokia regimybė kartais gali klaidinti ir negalima konstatuoti, kad iš Sprendimo *Achmea* kildinami principai yra taikomi tokioms situacijoms remiantis vien šiuo pagrindu, prieš tai neišanalizavus šį sprendimą pagrindžiančių argumentų logikos.

2) Sprendime „*Achmea*“ suformuotos jurisprudencijos taikymas „*ratione materiae*“

76. Dėl Sąjungos teisės, po įstojimo taikomos arbitražo procesui, pagal ES vidaus DIS pradėtam iki valstybės, kuri yra arbitražo proceso šalis, įstojimo į Sąjungą, negali išnykti ypatingas šio tuomet teisėtai pradėto proceso dėl iki įstojimo į Sąjungą kilusio ginčo pobūdis.

77. Manau, kad šios ypatybės turi realų poveikį – ne laiko, o materialiniu požiūriu – galimybei taikyti Sprendime *Achmea* suformuotą jurisprudenciją tokiam arbitražo procesui, kaip nagrinėjamas. Kitaip tariant, nors ši jurisprudencija, kaip ir visa Sąjungos teisė, būtent laiko požiūriu yra taikytina nagrinėjamam arbitražo procesui, materialiniu požiūriu įvairiais aspektais yra kitaip.

i) *Nekeliama pavojus Sąjungos teisės autonomijai*

78. Reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismo išvada Sprendime *Achmea* grindžiama pavojumi Sąjungos teisės autonomijai, kuris keliamas pradėjus arbitražo procesą, grindžiamą ES vidaus DIS, per kurį Sąjungos teisė gali būti aiškinama arba taikoma.

– *Sąjungos teisės autonomijos principas*

79. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Sąjungos teisės autonomija užtikrinama Sutartyse sukūrus teisminę sistemą, turinčią garantuoti nuoseklų ir vienodą Sąjungos teisės aiškinimą²². Prejudicinio sprendimo priėmimo procesas yra kertinis jos akmuo, padedantis užmegzti dialogą tarp teismų, Teisingumo Teismo ir valstybių narių teismų, kuriuo siekiama užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą²³.

80. Taikant arbitražo procesą, pradėtą pagal tarp dviejų valstybių narių sudarytą DIS, ginčas, kurį sprendžiant gali būti taikoma arba aiškinama Sąjungos teisė, gali būti sprendžiamas ne teismų sistemoje, ir taip keliamas pavojus Sąjungos teisės autonomijai, kuri įtvirtinta SESV 267 ir 344 straipsniuose.

81. Kitaip tariant, Sprendimo *Achmea* išvada, be kita ko, grindžiama tuo, kad pagal Sąjungos teisės autonomijos principą valstybių narių teismai negali prarasti įgaliojimų aiškinti ir taikyti Sąjungos teisę, o Teisingumo Teismas – įgaliojimų taikant prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą atsakyti į šių teismų pateiktus klausimus dėl Sąjungos teisės aiškinimo arba taikymo²⁴.

²² Žr. Sprendimo *Achmea* 35 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją. Taip pat žr. L. Malferrari, ten pat., p. 48 ir 50.

²³ 2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonė 2/13 (EU:C:2014:2454, 176 punktas).

²⁴ 2011 m. kovo 8 d. Nuomonė 1/09 (EU:C:2011:123, 89 punktas).

82. Vis dėlto laikausi nuomonės, kad, kiek tai susiję su arbitražo procesu, pagal dviejų valstybių narių sudarytą DIS pradėtu *iki* valstybės, kuri yra arbitražo proceso šalis, įstojimo į Sąjungą, nėra vienas ginčas, kuris gali būti susijęs su Sąjungos teisės aiškinimu arba taikymu, nesprenžiamas už Sąjungos teismų sistemos ribų.

83. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad šiuo požiūriu nėra svarbu nustatyti, ar nagrinėdamas tokį ginčą arbitražo teismas tikrai turi aiškinti ar taikyti Sąjungos teisę. Mano nuomone, vien to, kad yra tokia galimybė, pakanka konstatuoti pavojų Sąjungos teisės autonomijai, jeigu ginčas, kurį nagrinėjant tokia galimybė atsiranda, faktiškai priskiriamas Sąjungos teismų sistemai²⁵. Be to, reikia pažymėti, kad tokia galimybė, atrodo, yra visose ES vidaus DIS. Taigi manau, kad nagrinėjamu atveju nereikia tikrinti, ar arbitražo teismas iš tikrųjų aiškino ar taikė Sąjungos teisę, ar būtų galėjęs tą daryti. Iš tikrųjų Sprendimą *Achmea* aiškinu taip, kad Teisingumo Teismas įtvirtino ES vidaus DIS grindžiamo arbitražo proceso suderinamumo su Sąjungos teisės autonomija kriterijų, kuriuo remiantis reikia išsiaiškinti, ar dėl tokio proceso nacionaliniai teismai praranda įgaliojimus aiškinti ir taikyti Sąjungos teisę, o Teisingumo Teismas – įgaliojimus taikant prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą atsakyti į jų klausimus.

– *Rumunijos teismų įgaliojimai kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą*

84. Ginčas, kuris kilo, kaip įtariama, dėl valstybės padaryto DIS nuostatos pažeidimo iki šios valstybės įstojimo į Sąjungą ir kurio išsprendimo procesas pradėtas iki šio įstojimo, nebūtinai priskiriamas Sąjungos teismų sistemai. Jį sprendžiant arbitražo teismui, sukurtam pagal dviejų valstybių narių sudarytą DIS iki valstybės, kuri yra arbitražo proceso šalis, įstojimo į Sąjungą, valstybių narių teismai negali prarasti įgaliojimų aiškinti ir taikyti Sąjungos teisę, o Teisingumo Teismas – įgaliojimų taikant prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą atsakyti į jų klausimus dėl Sąjungos teisės aiškinimo ar taikymo.

85. Siūlau Teisingumo Teismui įvertinti atvejį, kai dėl ginčo, susijusio su šios valstybės galbūt padarytu DIS nuostatų pažeidimu, būtų kreiptasi ne į arbitražo, bet į Rumunijos teismą. Manau, kad jeigu būtų kilęs klausimas dėl Sąjungos teisės aiškinimo arba taikymo, šis teismas nebūtų galėjęs kreiptis į teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

86. Iš tiesų, pirma, akivaizdu, kad Rumunijos teismas, į kurį būtų kreiptasi dėl galimo šios valstybės narės padaryto DIS nuostatų pažeidimo, *iki* Rumunijos įstojimo į Sąjungą nebūtų galėjęs kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, nes tuo metu šis teismas nebūtų valstybės narės teismas, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį. Be to, 1995 m. susitarime nenumatyta galimybės Rumunijos teismams kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

²⁵ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Achmea* 39 ir 56 punktus.

87. Antra, tas pats pasakytina dėl galimybės Rumunijos teismui, į kurį būtų kreiptasi iki Rumunijos įstojimo į Sąjungą, kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą *po* šio įstojimo. Iš tikrųjų iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos aiškiai matyti, kad jis neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl Sąjungos teisės aiškinimo nagrinėjant ginčą, susijusį su situacija, kuri susiklostė iki įstojimo į Sąjungą²⁶.

88. Būtent toks buvo atvejis dėl ginčo, dėl kurio pradėtas nagrinėjamas arbitražo procesas. Kaip įtariama, Rumunija DIS pažeidimą, kuris yra ginčo dalykas, padarė iki šios valstybės įstojimo į Sąjungą, o nagrinėjamas arbitražo procesas pradėtas iki įstojimo. Taigi visos šiuo klausimu reikšmingos faktinės aplinkybės susiklostė ir visi jų padariniai atsirado iki šio įstojimo į Sąjungą. Nagrinėdamas šį ginčą Rumunijos teismas, į kurį būtų kreiptasi dėl tokio ginčo, nebūtų galėjęs kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Sąjungos teisės aiškinimo ar taikymo.

89. Tokio sprendimo nepaneigia nei principas, pagal kurį Sąjungos teisė nedelsiant taikoma būsiniams iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padariniams, nei Sprendime *Kremikovtzi*²⁷ suformuota jurisprudencija, kuria remiasi Komisija ir kurioje Teisingumo Teismas pripažino turintis jurisdikciją aiškinti Europos sutarties, steigiančios Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Bulgarijos Respublikos asociaciją²⁸, nuostatas nagrinėjant ginčą, susijusį su aplinkybėmis, susiklosčiusiomis iki Bulgarijos įstojimo.

90. Dėl principo, pagal kurį Sąjungos teisė nedelsiant taikoma būsiniams iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padariniams, reikia konstatuoti, kad toks principas netaikomas ginčui, susijusiam su įtariamu Rumunijos padarytu DIS nuostatų pažeidimu. Kaip nurodyta šios išvados 86 punkte, faktinės aplinkybės, dėl kurių kilo ginčas ir dėl kurių būtų kreiptasi į Rumunijos teismą, yra Rumunijos sprendimas panaikinti NVP sistemą, dėl kurio ji galbūt pažeidė iš DIS kylančias pareigas. Taigi situacija, dėl kurios kilo ginčas, susiklostė iki įstojimo į Sąjungą ir ji aiškiai yra praeityje²⁹.

91. Mano nuomone, Sprendimu *Kremikovtzi*³⁰ dėl tų pačių priežasčių taip pat negali būti paneigta išvada dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos nebuvimo. Iš tikrųjų, nors tame sprendime nagrinėjamo pagrindinėje byloje kilusio ginčo aplinkybės kildinamos iš pagalbos pervedimo iki įstojimo į Sąjungą, ginčo dalykas susijęs su šios pagalbos susigrąžinimo procedūra ir, be kita ko, teisiniu pagrindu, kuriuo ši procedūra, tikrai vėlesnė nei įstojimas į Sąjungą, turėjo būti grindžiama. Kitaip tariant, prejudicinių klausimų dalykas buvo susijęs su pagalbos padariniais, kurie pasireiškė akto priėmimu ir konkrečiu įvykiu *po* valstybės narės įstojimo į Sąjungą, o tai pagrindžia Teisingumo Teismo jurisdikciją atsakyti į prejudicinius klausimus.

²⁶ 2006 m. sausio 10 d. Sprendimas *Ynos* (C-302/04, EU:C:2006:9, 36 ir 37 punktai), 2020 m. balandžio 30 d. Sprendimas *EUROVIA* (C-258/19, EU:C:2020:345, 42 ir 43 punktai) ir 2020 m. spalio 1 d. Nutartis *Slovenský plynárenský priemysel* (C-113/20, nepaskelbta Rink., EU:C:2020:772, 28 ir 31 punktai). Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su jo jurisdikcija atsakyti į prejudicinius klausimus naujoms valstybėms narėms stojant į Sąjungą, kritinę analizę žr. N. Póltorak „Ratione Temporis Application of the Preliminary Rulings Procedure“, *Common Market Law Review*, Nr. 45, 2008, p. 1357–1381.

²⁷ 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas (C-262/11, EU:C:2012:760).

²⁸ Sutartis sudaryta ir Bendrijos vardu patvirtinta 1994 m. gruodžio 19 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 94/908/EAPB, EB, Euratomas (OL L 358, 1994, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 532).

²⁹ Tokia situacija skiriasi nuo situacijos, dėl kurios priimtas 2014 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas *X* (C-318/13, EU:C:2014:2133); jame Teisingumo Teismas, remdamasis principu, kad Sąjungos teisė nedelsiant taikoma būsiniams iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padariniams, pripažino turintis jurisdikciją. Byloje *X* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas *po* Suomijos įstojimo į Sąjungą nagrinėjo ginčą dėl kompensacijos, kuri taip pat buvo skirta *po* įstojimo į Sąjungą, už iki šio įstojimo patirtą žalą sumos. Taigi ginčo dalykas tikrai buvo susijęs su faktinėmis aplinkybėmis *po* įstojimo į Sąjungą, net jeigu jos yra būsimi iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padariniai, ir juo siekta sureguliuoti būsimą situaciją. Šioje byloje arbitražo teisme nagrinėjamas ginčas buvo susijęs ne su skirtos kompensacijos suma, bet būtent su pačiu Rumunijos padarytu DIS pažeidimo egzistavimu, taigi – su situacija, susiklosčiusia *iki* įstojimo į Sąjungą.

³⁰ 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas (C-262/11, EU:C:2012:760).

92. Priešingai, ginčas, dėl kurio nagrinėjama atveju galėjo būti kreiptasi į Rumunijos teismą, buvo susijęs su situacija (Rumunijos neva padarytu DIS pažeidimu), kuri galutinai susiklostė iki įstojimo į Sąjungą. Priešingai nei byloje *Kremikovtzi*, arbitražo teismo nagrinėjamo ginčo dalykas neapėmė jokios faktinės aplinkybės ar akto po įstojimo į Sąjungą³¹.

93. Šiomis aplinkybėmis manau, kad atsižvelgiant į tai, jog Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į Rumunijos teismo, jeigu į jį būtų dėl to kreiptasi, pateiktą prejudicinį klausimą, ginčas, dėl kurio pradėtas arbitražo procesas, nėra priskiriamas Sąjungos teisei sistemai nei iki Rumunijos įstojimo į Sąjungą, nei vėliau.

94. Darytina išvada, kad toks arbitražo procesas, kaip nagrinėjamas šiuo atveju, pagal dviejų valstybių narių sudarytą DIS pradėtas iki valstybės, kuri yra arbitražo proceso šalis, įstojimo į Sąjungą, mano manymu, negali kelti pavojaus Sąjungos teisės autonomijai net ir po šio įstojimo į Sąjungą, taigi, skirtingai nei arbitražo proceso, nagrinėto byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Achmea*, atveju, negalima konstatuoti SESV 267 ir 344 straipsnių pažeidimo.

95. Papildomi aspektai patvirtina nagrinėjamo arbitražo proceso suderinamumą su Sąjungos teise, kiek tai susiję su klausimu dėl tarpusavio pasitikėjimo principo pažeidimo, kurio, man atrodo, nėra.

ii) Klausimas dėl tarpusavio pasitikėjimo principo pažeidimo

96. Ispanijos Karalystė tvirtina, kad Rumunijai įstojus į Sąjungą šiuo atveju aptariamam arbitražo teismas turėjo atsakyti jurisdikcijos Rumunijos teismų, kurie nuo to momento galėjo užtikrinti investuotojų teisių apsaugą, naudai.

97. Sprendime *Achmea* suformuluota išvada iš tikrųjų yra grindžiama tarpusavio pasitikėjimo principo pažeidimu, kuris gali būti daromas taikant arbitražo procesą, pradėtą pagal ES vidaus DIS, per kurį nagrinėjamas ginčas, galintis būti susijęs su Sąjungos teisės aiškinimu arba taikymu.

98. Sprendime *Achmea*³² Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad Sąjungos teisė remiasi pamatine prielaida, pagal kurią kiekviena valstybė narė dalijasi su kitomis valstybėmis narėmis daugeliu bendrų vertybių, kuriomis pagrįsta Sąjunga. Ši prielaida suponuoja ir pateisina valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą pripažįstant šias vertybes, taigi, ir laikantis Sąjungos, kuri jas įgyvendina, teisės³³.

99. Iš tikrųjų, kaip nurodžiau išvadoje byloje *Komstroy*³⁴, valstybės narės, išskyrus išimtines aplinkybes, turi manyti, kad visos kitos valstybės narės laikosi Sąjungos teisės, įskaitant joje įtvirtintas pagrindines teises, be kita ko, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos

³¹ Siekdamas išsamumo ir doktrinos tikslais patikslinu, kad Rumunijos teismas negalėtų kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu dėl būsimų savo sprendimo, susijusio su Rumunijos padarytu DIS pažeidimu, padarinių atsižvelgiant į valstybės pagalbos taisykles. Viena vertus, toks klausimas būtų visiškai hipotetinis, nes procesui nesibaigus neįmanoma aiškiai nustatyti ginčo baigties. Kita vertus, toks klausimas nebūtina patenka į ginčo, dėl kurio būtų kreiptasi į valstybės teismą, dalyką, kuris susijęs ne tik su tuo, ar Rumunija pažeidė įsipareigojimus, nustatytus DIS, taigi siekiant išspręsti ginčą Teisingumo Teismo atsakymas nereikalingas.

³² 34 punktas.

³³ Sprendimo *Achmea* 34 punktas. Taip pat žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonę 2/13 (EU:C:2014:2454, 168 ir 173 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

³⁴ C-741/19, EU:C:2021:164, 64 punktas.

47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą gynybą nepriklausomame teisme. Ypatingas Sąjungos institucijų, įskaitant visų pirma Komisiją, atsakingų, kad būtų užtikrinta pagarba šioms vertybėms, vaidmuo patvirtina jų svarbą³⁵.

100. Be to, būtent tai, kad Sąjungos užmezgami santykiai su trečiosiomis šalimis nėra pagrįsti Sąjungoje egzistuojančiu tarpusavio pasitikėjimu, pagrindžia valstybę narę ir trečiąją šalį saistančio tarptautinio susitarimo susitariančiųjų šalių sprendimą susitarti dėl neutralaus ginčų nagrinėjimo mechanizmo, nes susitariančiosios šalys nebūtinai visiškai pasitiki kitos šalies teismų sistema siekiant užtikrinti susitarime įtvirtintų taisyklių laikymąsi³⁶.

101. Šiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad Komisija skatino DIS sudarymą tarp valstybių narių ir Vidurio ir Rytų Europos šalių kaip priemonės, kurios buvo reikalingos ruošiantis įstoti į Sąjungą³⁷. Be to, 1995 m. susitarimo 74 straipsnyje „Investicijų skatinimas ir apsauga“ skatinama sudaryti valstybių narių ir Rumunijos susitarimus dėl investicijų skatinimo ir apsaugos. Todėl Švedijos Karalystė ir Rumunija, sudarydamos nagrinėjamą DIS, atsižvelgė į šį skatinimą.

102. Šiomis konkrečiomis aplinkybėmis DIS nustatyta sąlyga dėl ginčų nagrinėjimo turėtų būti aiškinama kaip pagalbinė priemonė dėl tarpusavio pasitikėjimo tarp Švedijos Karalystės ir Rumunijos nebuvimo. Taigi buvo siekiama užtikrinti valstybių narių investuotojų apsaugą Rumunijoje, be kita ko, garantuojant galimybę naudotis ginčų nagrinėjimo sistema, nepriklausančia šios valstybės teismų sistemai, nes iki įstojimo į Sąjungą nebuvo pakankamai pasitikima, kad ši valstybė užtikrins investuotojų teisę į veiksmingą teisinę gynybą³⁸.

103. Šiomis aplinkybėmis manau būtų pagrįsta, kad arbitrai, į kuriuos kreiptasi teisėtai pagal DIS, kurios sudarymą tarp valstybės narės ir valstybės, kuri yra arbitražo proceso šalis, iki jos įstojimo skatino pati Sąjunga, įstojimo momentu neatsisakytų jurisdikcijos, nes arbitražo procesas sudarė sąlygas iki įstojimo, kaip ir tarpusavio pasitikėjimo principas po įstojimo, užtikrinti investuotojų teisių apsaugą.

104. Taigi manau, kad, priešingai nei situacijoje, nagrinėtoje byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Achmea*, tarpusavio pasitikėjimo principas negali pagrįsti nagrinėjamo arbitražo proceso, kuris iš pradžių leido pašalinti pasitikėjimo problemą, kad Rumunija laikosi reikalavimų, susijusių su veiksminga teismine gynyba iki jos įstojimo į Sąjungą, sustabdymo.

105. Be to, per teismo posėdį *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. tvirtino, kad Rumunijos įstojimas į Sąjungą neleido sukurti tarpusavio pasitikėjimo tarp šios valstybės narės ir valstybių narių, nes jai įstojant buvo pareikalauta taikyti šios valstybės pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą³⁹.

³⁵ Žr. mano išvadą byloje *Komstroy* (C-741/19, EU:C:2021:164, 65 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

³⁶ Žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje dėl Nuomonės 1/17 (ES ir Kanados IEPS, EU:C:2019:72, 82 punktą).

³⁷ Generalinio advokato M. Wathelet išvada byloje *Achmea* (C-284/16, EU:C:2017:699, 40 punktą). Taip pat žr. D. Kochenov, N. Lavranos „*Achmea Versus the Rule of Law: CJEU’s Dogmatic Dismissal of Investors’ Rights in Backsliding Member States of the European Union*“, *Hague Journal on the Rule of Law*, 2021.

³⁸ Dėl arbitražo teismų indėlio investicijų teisėje užtikrinant teisinės valstybės principų laikymąsi žr. W. Sadowski „*Protection of the Rule of Law in the European Union through Investment Treaty Arbitration: Is Judicial Monopolism the Right Response to Illiberal Tendencies in Europe?*“, *Common Market Law Review*, Nr. 55, 2018, p. 1025–1060, ir D. Kochenov, N. Lavranos, ten pat.

³⁹ 2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimas 2006/928/EB, nustatantis bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą (OL L 354, 2006, p. 56, toliau – BPM sprendimas).

106. Toks argumentas negali įtikinti. Vien BPM sprendimas nereiškia, kad Rumunijos ir kitų valstybių narių santykiuose netaikomas tarpusavio pasitikėjimo principas. Sąjungos teisinėje sistemoje negali būti bendro nepasitikėjimo valstybe nare remiantis vien tuo, kad jai įstojant į Sąjungą taikomas toks mechanizmas, kaip nurodyta BPM sprendime. Pasitikėjimo Rumunijos teismais mažėjimas gali būti grindžiamas tik objektyviais, patikimais, tiksliais ir tinkamai atnaujintais duomenimis apie valstybės narės teismų sistemos veikimą⁴⁰.

3) Išvada dėl „Achmea“ jurisprudencijos taikymo

107. Manau, kad remiantis viskuo, kas išdėstyta, darytina išvada, jog iš Sprendimo *Achmea* kildinami principai negali būti taikomi šiuo atveju nagrinėjamam arbitražo procesui, pagal dviejų valstybių narių sudarytą DIS pradėtam iki valstybės, kuri yra arbitražo proceso šalis, įstojimo į Sąjungą, ir dar nepasibaigusiam įstojimo į Sąjungą momentu⁴¹.

108. Manau, kad negalima daryti išvados, kad nesilaikyta Sąjungos teisės autonomijos ir tarpusavio pasitikėjimo principų ir kad pažeisti SESV 267 ir 344 straipsniai.

b) DIS suderinamumas su Sąjungos teise ją sudarant

109. Ispanijos Karalystė, šiuo klausimu palaikoma Komisijos, tvirtina, kad nuo pat DIS sudarymo ji prieštarauja Sąjungos teisei, nes jos pagrindu sukurtas arbitražo teismas gali pakenkti demokratiniam sprendimų priėmimo procesui ją sudariusiose valstybėse dėl to, kad Rumunijos įstatymas praranda siekiamą ekonominį poveikį, ir trukdyti Švedijoje ir Rumunijoje veiksmingai taikyti teisės aktus dėl valstybės pagalbos, ir kad DIS daro poveikį Sąjungos institucijų veikimui laikantis jos konstitucinių pagrindų.

110. Viena vertus, apskritai abejoju tokio argumento įrodomąja galia, atsižvelgiant į DIS sudarymo tarp valstybių narių ir Rumunijos aplinkybes, nes 1995 m. susitarimu Sąjunga skatino šias valstybes jas sudaryti. Beje, toks sprendimas reikštų, kad atgaline data pripažįstamas valstybės narės ir trečiosios valstybės sudarytos DIS nesuderinamumas, o bendresne prasme, neatlikus jokios kitos analizės, apskritai abejojama dėl visų DIS, sudarytų tarp valstybės narės ir trečiosios valstybės, suderinamumo.

111. Kita vertus, kiek tai visų pirma susiję su nagrinėjau arbitražo procesu, manau, kad bet kuriuo atveju dėl jos nei prarandamas valstybės pagalbos taisyklių veiksmingumas, nei dėl šios priežasties Rumunijos įstatymas praranda siekiamą ekonominį poveikį, nes dėl priežasčių, kurias išdėstysiu nagrinėdamas pagrindinį apeliacinį skundą, laikausi nuomonės, jog nagrinėjamu atveju valstybės pagalbos taisyklės yra taikytinos.

112. Šiomis aplinkybėmis DIS nuo jos sudarymo negali būti laikoma nesuderinama su Sąjungos teise.

⁴⁰ Šiuo klausimu žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Minister for Justice and Equality* (Teismų sistemos trūkumai) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 61 punktą).

⁴¹ Be to, reikia pažymėti, kad toks sprendimas yra tam tikra prasme nuoseklus arbitražo teismų praktikos, susijusios su jų jurisdikcija *ratione temporis*, požiūriu. Šiuo klausimu žr. J. Matringe, J. „La compétence ratione temporis et l'applicabilité du traité dans le temps“, C. Leben (dir), „La procédure arbitrale relative aux investissements internationaux“, L.G.D.J., 2010, p. 78 ir 79.

3. Išvada dėl priešpriešinio apeliacinio skundo

113. Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad pirmasis priešpriešinio apeliacinio skundo pagrindas turėtų būti atmestas. Atsižvelgdamas į tai, kad priešpriešinio apeliacinio skundo antrasis pagrindas yra priklausomas nuo sprendimo dėl pirmojo pagrindo pagrįstumo, manau, kad reikia atmesti visą priešpriešinį apeliacinį skundą.

B. Dėl pagrindinio apeliacinio skundo

114. Komisija, šiuo klausimu palaikoma Ispanijos Karalystės, pateikia tris pagrindus apeliaciniam skundui pagrįsti. Ji tvirtina, kad Bendrasis Teismas padarė, pirma, teisės klaidą ir neteisingai teisiškai kvalifikavo faktines aplinkybes, nes nusprendė, kad Komisija neturėjo kompetencijos priimti ginčijamą sprendimą; antra – teisės klaidą, nes nusprendė, kad Sąjungos teisė netaikoma skirtingai kompensacijai, ir, trečia – teisės klaidą, nes nusprendė, kad ginčijamame sprendime arbitražo teismo skirta kompensacija kvalifikuota kaip nauda.

115. Analizę pradėsiu nuo pirmųjų dviejų apeliacinio skundo pagrindų, kuriais siekiama nustatyti, kada valstybės pagalba turi būti laikoma valstybės narės skirta, kad būtų aišku, ar tokiu atveju taikytina valstybės pagalbos teisė, ir ar Komisija turėjo kompetenciją priimti ginčijamą sprendimą.

1. Dėl pirmųjų dviejų apeliacinio skundo pagrindų: pagalbos skyrimo momento nustatymas

116. Skundžiamo sprendimo 66 ir paskesniuose punktuose Bendrasis Teismas priminė, kad Sąjungos teisė Rumunijai taikoma tik nuo jos įstojimo į Sąjungą dienos ir kad, remiantis tuo, darytina išvada, jog tik nuo tos dienos Komisija įgijo kompetenciją, leidžiančią jai atlikti Rumunijos veiksmų kontrolę pagal SESV 108 straipsnį. Tuo remdamasis jis pagrįstai konstatavo, kad siekiant nustatyti Komisijos kompetenciją priimti ginčijamą sprendimą, reikia nustatyti dieną, kai tariama pagalba buvo skirta.

117. Bendrasis Teismas nusprendė, kad „ieškovų [pirmojoje instancijoje] teisė gauti aptariamą kompensaciją atsirado ir jos pasekmės pradėjo reikštis tuo metu, kai Rumunija panaikino NVP Nr. 24, t. y. prieš Rumunijai įstojant į Sąjungą, todėl ši teisė buvo suteikta ieškovams <...> iki įstojimo“⁴².

118. Komisija tvirtina, kad *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. teisę į skirtą kompensaciją įgijo tik tada, kai pagal nacionalinę teisę pagal sprendimą buvo išduotas vykdomasis dokumentas, nes iki tol teisė gauti kompensaciją nebuvo apibrėžta. Taigi priemonė, kuria skiriama pagalba, yra ne NVP panaikinimas Rumunijos sprendimu, bet arbitražo sprendimo įgyvendinimas šios valstybės narės veiksmais. Atsižvelgiant į tai, kad ši priemonė priimta po Rumunijos įstojimo į Sąjungą, Sąjungos teisė buvo taikoma ir Komisija turėjo kompetenciją tą priemonę nagrinėti atsižvelgdama į SESV 107 ir 108 straipsnius, todėl Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad priemonė buvo skirta iki šio įstojimo į Sąjungą ir kad Komisija neturėjo kompetencijos.

119. Šiuo klausimu reikia trumpai pabrėžti, kad, priešingai, nei tvirtina *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt., klausimas dėl pagalbos skyrimo momento yra būtent teisės klausimas, dėl kurio gali būti pateiktas apeliacinis skundas, kai reikia nustatyti, ar kompensacija, arbitražo

⁴² Skundžiamo sprendimo 78 punktą.

sprendimu paskirta dėl to, kad valstybė panaikino mokestinių paskatų tvarką, turi būti laikoma skirta šio panaikinimo momentu, iki įstojimo į Sąjungą, ar veikiau tada, kai kompensacija faktiškai pervedama vykdant arbitražo sprendimą po įstojimo į Sąjungą.

120. Be to, *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. argumentams, kad Komisija, teigdama, kad nagrinėjama pagalba kildinama ne iš kompensacijos pervedimo, bet iš arbitražo sprendimo priėmimo, siekia iš dalies pakeisti ginčijamą sprendimą, negalima pritarti, nes Komisijos apeliaciniame skunde nurodyti pagrindai kildinami iš paties skundžiamo sprendimo ir jais siekiama ginčyti jo pagrįstumą⁴³.

121. Bendrasis Teismas priminė, kad Sprendime *Magdeburger Mühlenwerke*⁴⁴ Teisingumo Teismas konstatavo, jog „pagalba turi būti laikoma suteikta tada, kai gavėjui suteikiama teisė ją priimti pagal galiojančius nacionalinės teisės aktus“.

122. Atrodo, kad tokia formuluotė rodo, kaip teigia *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt., jog pagalbos priemonės skyrimo momentas nebūtinai sutampa su jos faktinio pervedimo momentu.

123. Nors taip dažnai būna, vis dėlto, priešingai, nei tvirtina Komisija, pagalba gali būti laikoma skirta, net jeigu ji nebuvo faktiškai pervesta⁴⁵. Taip pat buvo nuspręsta, kad, kiek tai susiję su taikant pagalbos schemą pervedama pagalba, gali būti, jog pagalba bus laikoma skirta tik ją faktiškai suteikus, nepaisant to, kad pagalbos schema buvo nustatyta anksčiau⁴⁶.

124. Kitaip tariant, mano nuomone, faktinis pagalbos pervedimas nėra kriterijus, kuriuo remiantis galima nustatyti momentą, kai priemonė turi būti laikoma skirta. Taigi vien aplinkybės, kad nagrinėjama kompensacija buvo pervesta po įstojimo į Sąjungą, nepakanka, kad būtų įrodyta, jog ji faktiškai buvo skirta tuo metu, todėl Sąjungos teisė buvo taikytina, o Komisija turėjo kompetenciją.

125. Mano nuomone, iš Sprendimo *Magdeburger Mühlenwerke*⁴⁷ aiškiai matyti, kad lemiamas veiksnys nustatant tariamos pagalbos skyrimo momentą yra nagrinėjamos priemonės gavėjo apibrėžtos teisės ją gauti įgijimas ir lygiagretus valstybės įsipareigojimas skirti priemonę. Toks kriterijus atrodo logiškas, atsižvelgiant į valstybės pagalbos teisės tikslą, kuriuo siekiama drausti valstybės veiksmus, nes vien paprastu valstybės įsipareigojimu padėti pagalbą gaunančiai įmonei jau gali būti iškrepiama konkurencija rinkoje dar iki faktinio pagalbos teikimo.

126. Bendrojo Teismo teigimu, *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. teisė gauti tariamą pagalbą, kurią sudaro arbitražo sprendimu skirta kompensacija, įgyjama tada, kai Rumunija pažeidžia DIS nuostatas. Nepritariu šiam vertinimui.

127. Akivaizdu, kad arbitražo teismo skirta kompensacija, tariama pagalba, siejama su šiuo pažeidimu. Be to, kaip skundžiamo sprendimo 78 punkte pažymėjo Bendrasis Teismas, reikia pripažinti, kad, remiantis žalos atlyginimą reglamentuojančios teisės logika, arbitražo sprendimas ir Rumunijos atlikti pavedimai *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. požiūriu yra teisės gauti

⁴³ 2007 m. lapkričio 29 d. Sprendimas *Stadtwerke Schwäbisch Hall ir kt. / Komisija* (C-176/06 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2007:730, 17 punktas).

⁴⁴ 2013 m. kovo 21 d. sprendimas (C-129/12, EU:C:2013:200, 40 punktas).

⁴⁵ 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Arriva Italia ir kt.* (C-385/18, EU:C:2019:1121, 37 ir 41 punktai).

⁴⁶ 2017 m. birželio 27 d. Sprendimas *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania* (C-74/16, EU:C:2017:496, 88 punktas) ir 2017 m. gruodžio 7 d. Nutartis *Airija / Komisija* (C-369/16 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2017:955, 29 punktas).

⁴⁷ 2013 m. kovo 21 d. sprendimas (C-129/12, EU:C:2013:200).

kompensaciją už patirtą žalą dėl Rumunijos veiksmų pripažinimas ir šios teisės vykdymas. Šiuo klausimu arbitražo sprendimas ir jo vykdymas tik atgaline data patvirtina anksčiau egzistavusios teisės buvimą⁴⁸.

128. Vis dėlto, nors pagal žalos atlyginimą reglamentuojančią teisę teisė gauti kompensaciją atsiranda tą dieną, kai patirta žala, toks aiškinimas nereiškia, kad pagal valstybės pagalbos teisę teisė gauti pagalbą taip pat atsiranda tokiu momentu. Iš tikrųjų, atsižvelgiant į tai, kad arbitražo sprendimu *atgaline data* konstatuojama teisė gauti kompensaciją, iki šio sprendimo priėmimo tokios apibrėžtos teisės gauti kompensaciją nebuvo.

129. Arbitražo procese ginčytasi dėl to, ar Rumunija pažeidė DIS nuostatas, taigi, ar *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. patyrė žalą, o Rumunija ginčijo pačią pareigą pervesti kompensaciją. Pagal valstybės pagalbos teisę ir taip, kaip suprantama pagal minėtą jurisprudenciją, tik išsprendus ginčą Rumunija privalėjo skirti nagrinėjamą kompensaciją, o *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. buvo suteikta teisė ją gauti. Šiuo klausimu neturi reikšmės tai, kad pagal žalos atlyginimą reglamentuojančią teisę arbitražo sprendime konstatuota praeityje įgyta teisė į žalos atlyginimą.

130. Atsižvelgiant į tai, kad valstybės pagalbos teisė siejama su valstybių narių veiksmais ir jų įsipareigojimu skirti tam tikras priemones, negalima manyti, kad Rumunija turėjo pareigą atlyginti žalą *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. tuomet, kai ji ginčijo būtent tokią pareigą.

131. Toks aiškinimas tikrai atitinka jurisprudenciją, susijusią su pagalbos skyrimu nacionalinio teismo sprendimu, kuri, mano nuomone, gali būti laikoma analogiška nagrinėjamos aplinkybės. Buvo nuspręsta, kad pagalba skiriama nacionalinio teismo sprendimu, jeigu šiuo sprendimu pripažįstama pagalbos gavėjo teisė gauti pagalbą ir nustatoma jos galutinė suma⁴⁹. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pats laikinąsias priemones taikančio teisėjo sprendimas, kuriuo atkuriamą pagalbos priemonę konstatavus, kad ji buvo panaikinta pažeidžiant sutartį, turi būti laikomas sprendimu, kuriuo skiriama nauja pagalba⁵⁰.

132. Šiomis aplinkybėmis manau, kad nusprendęs, jog nagrinėjama pagalba buvo skirta tada, kai Rumunija pažeidė DIS, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą ir neteisingai teisiškai kvalifikavo faktines aplinkybes.

133. Tai juo labiau tiesa dėl to, kad nagrinėjamu atveju *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. patirta žala kildinama iš NVP panaikinimo Rumunijos sprendimu, siekiant laikytis valstybės pagalbos taisyklių. Kitaip tariant, Bendrojo Teismo nuomone, pats pagalbos priemonės, kurią konstatavo Rumunijos konkurencijos taryba, panaikinimas, kaip tai suprantama pagal 1995 m. susitarimą, kuriame daroma nuoroda į SESV 107 straipsnį, yra pagalbos priemonė. Taigi, remiantis tokia logika, Rumunijos konkurencijos taryba, turėjusi kompetenciją panaikinimo momentu, tuo metu, kai reikalavo, kad Rumunija panaikintų NVP, kartu turėjo nuspręsti, kad toks panaikinimas taip pat laikytinas valstybės pagalba, ir iš naujo išnagrinėti šią priemonę, atsižvelgdama į 1995 m. susitarimo nuostatas dėl valstybės pagalbos.

134. Apskritai, kaip pažymi Komisija, Bendrojo Teismo sprendimas reikštų, kad pripažįstama, jog valstybės pagalba gali būti savaime skirta panaikinus valstybės pagalbą. Manau, kad ši aplinkybė rodo, kad skundžiamame sprendime įtvirtintoje išvadoje trūksta nuoseklumo.

⁴⁸ Skundžiamo sprendimo 84 punktą.

⁴⁹ 2018 m. lapkričio 29 d. Sprendimas *ARFEA / Komisija* (T-720/16, nepaskelbtas Rink., EU:T:2018:853, 185 punktą).

⁵⁰ 2016 m. spalio 26 d. Sprendimas *DEI ir Komisija / Alouminion tis Ellados* (C-590/14 P, EU:C:2016:797, 59 punktą).

135. Manau, kad tariama pagalbos priemonė buvo skirta ne tada, kai buvo pažeista DIS, bet tada, kai buvo pripažinta *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. teisė gauti kompensaciją ir kai Rumunijai lygiagrečiai atsirado pareiga šią kompensaciją pervesti, t. y. po arbitražo sprendimo priėmimo, kai Rumunija ją įgyvendino. Tai vyko po Rumunijos įstojimo į Sąjungą. Darytina išvada, kad Sąjungos teisė tikrai buvo taikytina šiai priemonei ir kad pagal SESV 108 straipsnį Komisija turėjo kompetenciją nagrinėti aptariamą kompensaciją valstybės pagalbos teisės požiūriu.

136. Šiuo klausimu, siekiant išsamumo, reikia patikslinti, kad klausimas dėl Komisijos kompetencijos valstybės pagalbos teisės požiūriu nagrinėti priemonę, kurią sudaro arbitražo teismo priimtu sprendimu skirta kompensacija, ir klausimas dėl Rumunijos teismų kompetencijos kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjant bylą, kurioje paskirta kompensacija, yra atskiri klausimai. Taigi tai, kad minėti teismai neturi kompetencijos šiuo klausimu, neturi jokios įtakos Komisijos kompetencijai valstybės pagalbos teisės požiūriu vertinti po įstojimo į Sąjungą paskirtą kompensaciją. Kaip pagrįstai pažymi Komisija, šią kompetenciją lemia įvykis, dėl kurio skiriama pagalba, kuris įvyksta tada, kai tvirtai pripažįstama teisė gauti kompensaciją.

137. Taigi, mano nuomone, pirmiems dviem apeliacinio skundo pagrindams turėtų būti pritarta⁵¹.

138. Atsižvelgiant į tai, kad atlikus šią analizę galima konstatuoti Komisijos kompetenciją pagal SESV 108 straipsnį nagrinėti aptariamą kompensaciją, reikia atmesti ieškinyje dėl panaikinimo byloje T-704/15 pirmojoje instancijoje pateikto pirmojo pagrindo pirmą dalį ir byloje T-624/15 ir T-694/15 pateikto antrojo pagrindo pirmą dalį.

2. Dėl apeliacinio skundo trečiojo pagrindo: naudos suteikimas, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį

139. Trečiajame pagrindė Komisija teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes neteisingai aiškino sąvoką „nauda“ ir neatsakė į visus skundžiamame sprendime pateiktus argumentus, kad įrodytų, jog tokia nauda yra.

140. Skundžiamo sprendimo 103 punkte Bendrasis Teismas pažymėjo, kad remiantis Sprendime *Asteris ir kt.*⁵² suformuota jurisprudencija žalos atlyginimas negali būti laikomas valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį, išskyrus atvejį, kai šia kompensacija atlyginama už neteisėtą arba nesuderinamą pagalbą atšaukimą⁵³. Bendrojo Teismo nuomone, taip nebuvo.

⁵¹ Antrajame apeliacinio skundo pagrindė Komisijos nurodyti argumentai iš esmės grindžiami prielaida, kad nors priemonė laikytina skirta iki įstojimo į Sąjungą, Sąjungos teisė vis dėl to buvo taikytina, nes kompensacijos pervedimas yra būsimas iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padarinys. Manau, kad Bendrasis Teismas neteisingai nustatė, kad pagalba skirta iki įstojimo į Sąjungą, nes iš tikrųjų ji buvo skirta priėmus arbitražo sprendimą ir Rumunijai ją įgyvendinus. Nereikia nustatyti, ar Bendrasis Teismas, nusprendęs, kad kompensacijos pervedimas nelaikytinas būsimu iki įstojimo į Sąjungą susiklosčiusios situacijos padariniu ir kad dėl šios priežasties Sąjungos teisė nebuvo taikytina, padarė teisės klaidą.

⁵² 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

⁵³ 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimas *Asteris ir kt.* (106/87–120/87, EU:C:1988:457, 23 ir 24 punktai). Taip pat žr. generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvadą sujungtose bylose *Atzeni ir kt.* (C-346/03 ir C-529/03, EU:C:2005:256, 198 punktas).

141. Viena vertus, skundžiamo sprendimo 104 ir 105 punktuose Bendrasis Teismas nusprendė, jog atsižvelgiant į tai, kad remiantis pirmuoju pagrindu dėl panaikinimo Sąjungos teisė netaikytina nagrinėjamai kompensacijai ir kad Komisija neturėjo kompetencijos ją nagrinėti, ši kompensacija negali būti laikoma kompensacija už neteisėtos ir nesuderinamos pagalbos atšaukimą.

142. Kita vertus, skundžiamo sprendimo 106–108 punktuose Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nagrinėjama kompensacija buvo susijusi su laikotarpiu iki įstojimo į Sąjungą, kuriuo Sąjungos teisė nebuvo taikoma, taigi, kiek tai susiję su šiuo laikotarpiu, ieškovai galėjo remtis Sprendime *Asteris ir kt.*⁵⁴ suformuota jurisprudencija. Ginčijamame sprendime Komisija neišskyrė laikotarpių iki įstojimo į Sąjungą ir po jo. Darytina išvada, kad ginčijamas sprendimas yra neteisėtas, nes žalos atlyginimas, bent jau dėl laikotarpio iki įstojimo į Sąjungą, jame kvalifikuotas kaip „nauda“.

143. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad skundžiamo sprendimo motyvuose yra tam tikras prieštaravimas dėl klausimo, ar Komisija teisingai įrodė naudos *European Food* ir kt. ir Viorel Micula ir kt. buvimą, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį. Iš tikrųjų Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, kad atsižvelgiant į tai, jog Sąjungos teisė netaikoma aptariamai kompensacijai, naudos nėra, kartu pripažindamas, antra, kad iš tikrųjų ji buvo taikoma ta prasme, kad kompensacija buvo susijusi su NVP už laikotarpį po įstojimo į Sąjungą atšaukimu. Taigi aiškiai nesuprantu Bendrojo Teismo argumentų, kuriais remdamasis jis šį pagrindą pripažino pagrįstu, pagrindo.

144. Be to, manau, kad šiuose dviejuose motyvuose padaryta teisės klaida.

145. Pirma, dėl sprendimo, jog Komisija negalėjo pagrįstai nuspręsti, jog yra nauda, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį, nes neturėjo kompetencijos nagrinėti kompensacijos valstybės pagalbos teisės požiūriu, reikia konstatuoti, kad toks argumentas grindžiamas tik klaidinga prielaida. Kaip parodyčiau nagrinėdamas pirmuosius du apeliacinio skundo pagrindus, nagrinėjamos kompensacijos klausimu Sąjungos teisė buvo taikytina, o Komisija – turėjo kompetenciją, nes ši kompensacija buvo skirta po Rumunijos įstojimo į Sąjungą.

146. Taigi Bendrasis Teismas, nepadarydamas teisės klaidos, negalėjo remdamasis vien šiuo pagrindu nuspręsti, kad aptariama kompensacija negalėjo būti laikoma kompensacija už neteisėtos ir nesuderinamos pagalbos atšaukimą.

147. Antra, kiek tai susiję su argumentu, kad kompensacijos dalies, susijusios su laikotarpiu iki įstojimo į Sąjungą, atžvilgiu taikoma Sprendime *Asteris ir kt.*⁵⁵ suformuota jurisprudencija, iš tikrųjų manau, kad toks aspektas yra reikšmingas nagrinėjant naudos buvimą klausimą. Bendrojo Teismo motyvus aiškinu taip, kad juose nurodyta, jog aptariama kompensacija negalėjo būti laikoma neteisėtos pagalbos atkūrimu, nes iki įstojimo į Sąjungą pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį, negalėjo būti konstatuota, nes dar nebuvo taikoma Sąjungos teisė.

⁵⁴ 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

⁵⁵ 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

148. Nors aišku, kad siekiant nustatyti priemonės skyrimo momentą svarbus tik momentas, kai buvo suteikta teisė gauti kompensaciją, šios priemonės pripažinimo valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį, etape ypatingas šios priemonės – kompensacijos, kurią Rumunija pervėdė, vykdydama arbitražo sprendimą, – pobūdis gali turėti įtakos visų pirma dėl Sprendime *Asteris ir kt.*⁵⁶ suformuotos jurisprudencijos taikymo.

149. Vis dėlto, kaip tvirtina Komisija, ar nagrinėjamos bylos aplinkybėmis ši jurisprudencija taikytina, lemia ne tik tai, ar kompensacija reiškia priemonės, kuri galėjo arba negalėjo būti pripažinta valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį, atkūrimą iki įstojimo į Sąjungą. Iš tikrųjų ginčijamame sprendime Komisija atmetė šios jurisprudencijos taikymo arbitražo procesui, išskyrus bendras valstybių narių civilinę atsakomybę reglamentuojančias nacionalines normas, galimybę⁵⁷, taip pat rėmėsi tuo, kad Rumunijos konkurencijos taryba, remdamasi 1995 m. susitarimu, pagal NVP skirtas paskatas buvo pripažinusi „pagalba“⁵⁸.

150. Neatsižvelgiant į tai, ar šie du aspektai buvo pagrįsti, reikia pažymėti, kad Bendrasis Teismas vertino tik vieno iš motyvų, kuriais remdamasi Komisija nusprendė netaikyti Sprendime *Asteris ir kt.*⁵⁹ suformuotos jurisprudencijos, teisėtumą ir tuo remdamasis nusprendė, kad iš tikrųjų ji buvo taikytina.

151. Manau, kad taip nusprendęs Bendrasis Teismas, nepadarydamas teisės klaidos, negalėjo konstatuoti Komisijos sprendimo neteisėtumo, kiek tai susiję su „naudos“ kvalifikavimu, kartu nepatikrinęs, kad Sprendime *Asteris ir kt.*⁶⁰ suformuotos jurisprudencijos Komisija nepagrįstai nusprendė netaikyti, pirma, dėl pagrindo, kuriuo remiantis buvo skirta kompensacija, ir, antra, dėl to, kad Rumunijos konkurencijos taryba, remdamasi 1995 m. susitarimu, NVP buvo pripažinusi „valstybės pagalba“.

152. Remdamasis visais išdėstytais argumentais manau, kad trečiasis apeliacinio skundo pagrindas turi būti pripažintas pagrįstu.

153. Atsižvelgdamas į visus šiuos argumentus manau, kad reikia panaikinti skundžiamą sprendimą, atmesti pirmojo pagrindo pirmą dalį byloje T-704/15 ir antrojo pagrindo pirmą dalį bylose T-624/15 ir T-694/15 bei grąžinti sujungtas bylas T-624/15, T-694/15 ir T-704/15 nagrinėti Bendrajam Teismui, kad jis priimtų sprendimą dėl likusių pagrindų.

VII. Išvada

154. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui:

- atmesti priešpriešinį apeliacinį skundą,
- panaikinti 2019 m. birželio 18 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *European Food SA ir kt. / Komisija* (T-624/15, T-694/15 ir T-704/15, EU:T:2019:423),

⁵⁶ 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

⁵⁷ Ginčijamo sprendimo 101 ir 102 konstatuojamosios dalys.

⁵⁸ Ginčijamo sprendimo 105–107 konstatuojamosios dalys.

⁵⁹ 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

⁶⁰ 1988 m. rugsėjo 27 d. sprendimas (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

- atmesti antrojo pagrindo pirmą dalį bylose T-624/15 ir T-694/15 ir pirmojo pagrindo pirmą dalį byloje T-704/15,
- grąžinti sujungtas bylas T-624/15, T-694/15 ir T-704/15 nagrinėti Bendrajam Teismui, kad jis priimtų sprendimą dėl likusių pagrindų.